HEIMSKRINGLA
(Stofnuð 1886)
Kemur út á hverjum miðvikudegi.
Eigendur:
THE VIKING PRESS, LTD.
853 og 855 SARGENT AVE., WINNIPEG.
Talsími: N-6537

Verð blaðsins er $3.00 árgangurinn borgist fyrirfram. Allar borganir sendist ráðsmanni blaðsins.

SIGFÚS HALLDÓRS frá Höfnum
Ritstjóri.
HÁVARÐUR ELÍASSON,
Ráðsmaður.

Utanáskrift til blaðsins:
THE VIKING PRESS, Ltd., Box 3171,
Winnipeg, Man.
Utanáskrift til ritstjórans
EDITOR HEIMSKRINGLA, Box 3171
Winnipeg, Man.

The "Heimskringla" is printed and published by The Viking Press Ltd., 853-855 Sargent Ave., Winnipeg, Manitoba. Telephone: N 6537

WINNIPEG, MAN., 16. APRIL, 1924.

Sambandsfjárlögin.

Á fimtudaginn var, hinn 10 þ. m. lagði vara-fjármálaráðgjafinn, Hon. J. A. Robb fjárlögin fram fyrir sambandsþingið í Ottawa Lögin eru að mörgu leyti eftirtektarverð. Sérstaklega er vert að taka eftir því, að ráðgjafinn ætlar að grynka á ríkisskuldinni um $30,000,000, og að lækka skatta um $24,000,000.

Ríkistekjur á árinu, sem endar 31. marz 1924, eru áætlaðar $396,000,000. Vanaleg útgjöld $328,250,000. Þar við bætast svo sérstök útgjöld og fé til fyrirtækja, samtals $20,560,000, lán til C. N. R. 23,781,644, stjórnarlán til kaupflotans $1,500,000 hafnarlán til Quebec $500,000 og $621,987 feldir af útistandandi skuldum. Verða þá útgjöldin samtals $375,213,651, og ágóðinn á ríkisbúskapnum $20,786,349.

Hér við bætast $1,317,000, sem eftirgefnar skuldir og $8,305,760.37, sem skuldalúkning frá brezku stjórninni. Nemur því tekjuafgangur alls $30,409,109.37, er ber að draga frá ríkisskuldinni, er nam $2,453,776,868.64, 31. marz 1923.

Skattalækkun er áætluð $24,000,000, eins og áður er sagt. Söluskattur er lækkaður úr 6 ofan í 5%. En aðallega kemur lækkunin fram í sköttum og tollum á flestum nauðsynjavörum, er notaðar eru í þarfir "undirstöðu-atvinnuveganna", er hr. Robb nefnir svo. En til þeirra atvinnugreina telur hann **"fyrst og fremst** akuryrkju. Þar næst tel eg skógarhögg, námugröftur og fiskiveiðar. Verulega þjóðlega pólitík, tel eg þá, er hlynnir að vexti og viðgangi þessara aðalatvinnugreina."

Mr. Robb kveðst vona, að þessa $24,000,000 tekjurýrnun sé hægt að vinna upp með aukinni sparsemi. Væri vel ef svo færi. En ekki er ósennilegt að hún vinnist upp með aukinni, ódýrari framleiðslu einmitt þessara aðalatvinnugreina, er hann mintist á, og meira til. Telja margir, að Robb hefði í þeirri von verið alveg óhætt, að lækka skattana ennþá meir. Og söluskatturinn hefði gjarnan mátt hverfa alveg úr sögunni.

Iðnaðarkongarnir í austurfylkjunum, hafa barist grimt á móti þeirri tollívilnun, er ýms verkfæri, sérstaklega akuryrkjuverkfæri, njóta. Þykjast ekki geta kept við Bandaríkin, nema verndartollinum sé haldið, o. s. frv.. Þeir fá þó mestalt hrájárn tollfritt inn samkvæmt fjárlögunum. Geti þeir þá ekki kept við Bandaríkin fáum vér ekki séð, að verkfæraiðnaður þeirra eigi sér mikinn tilverurétt. Canada er fyrst og fremst landbúnaðarland, og er eðlilegast að leggja landbúnaðarafurðir á móti öðrum nauðsynjum, í stað þess að hleypa upp einhverri iðnaðarsápubólu, sem þarf að umlykja með glerhylki tollverndunarlaga, svo hún ekki bresti.

Svo lesendur geti áttað sig dálítið á útliti fjárlaganna, skal hér á eftir drepið á það helzta í sem styztu máli. —

Ríkisskuldin áætluð að minka um $30,000,000, og skattalækkun áætluð $24,000,000. Tekjuskattur óbreyttur, og almennur söluskattur lækkaður úr 6 og ofan í 5%.

Tollar á akuryrkjuverkfærum til muna lækkaðir yfirleitt. Þar á móti fá verkfæraverksmiðjur tollívilnun á hrávöru, og mestalt hrájárn tollfritt inn í landið. Tollar lækkaðir á verkfærum, er notuð eru í aldingörðum, alifuglagörðum og smjörbúum.

Hlynt að kokessuðu, með tolllækkun á vélum til kolaskolunar og kokessuðu.

Létt tollum á einstöku öðrum námuvélum.

Lægri tollar á skógarhöggsvélar. Tolli létt af færum, djúpfiskiönglum og netum og lækkaður á togleðurs-vaðstígvélum. Söluskattur tekinn af kornmeti, saltkjöti, o. s. frv og lækkaður á kexi; niðursoðnu grænmeti og ávöxtum.

Söluskattur á skóm og stígvélum helmingaður, og ullarvara til klæðargerðar honum undanþegin. Þar að auki eru ýmsar fleiri vörur nú undanþegnar, t. d. insulin, mjólkurfæða, kenslu- og vísindabækur, skilvindur og önnur landbúnaðartól, og bindinatvinni. Ennfremur eru undanþegin hráefni til landbúnaðarverkfæra og annara iðngreina, sem notið hafa tolllækkunar.

Verksmiðjur, sem ekki framleiða meira en $10,000 virði á ári, sleppa ekki við söluskatt.

Romm, sem flutt er inn, til iðnaðar, og ber að ónýta til neyzlu, sleppur við ívilnunartoll, en verður skattað 60 cents á gallon, með öðrum tollum.

Brezkur ívilnunartollur. Gert ráð fyrir að láta sama ganga yfir þau lönd, er fela brezkum ríkjum mál sín til meðferðar á alþjóðaþinginu, þeim er ívilnunarinnar njóta.

Breytingar á tollum og söluskatti eiga að ganga í gildi þ. 11. apríl; réttur minniháttar iðnreka til þess að sleppa við söluskatt, ekki tekinn frá þeim fyr en 11. júlí næstkomandi.

Sambandið við Ísland.

Ritstjórnargrein í "Heimskringlu" 2. apríl, með þessari yfirskrift, er gerð að einu umtalsefninu í ritstjórnardálkum "Lögbergs" þ. 10. apríl, en þar er annars deilt á séra Rögnvald Pétursson, sem ýmsum lesendum nú er sennilega orðið kunnugt.

Vér höfum álitið óþarft að blanda oss í þær deilur, en vér vildum leiðrétta þann misskilning, er kemur fram hjá ritstjóra Lögbergs þarna, er hann minnist á Heimskringlugreinina. Hann segir svo:

" .... Aðalatriðið er og verður andi sá, sem hefir stjórnað og stjórnar enn orðum og hugsunum sumra manna á Íslandi í garð Vestur-Íslendinga. Og það er ekki til nokkurs hlutar fyrir séra Rögnvald, eða nokkurn annan mann, að ætla sér, að sanna hið gagnstæða, því þetta er á vitorði allra Vestur-Ísledinga, og prestsins líka, þó hann hafi ekki mannskap til þess að kannast við það, — jafnvel á vitorði hans eigin blaðs, Heimskringlu, því ritstjóri þess er einmitt í síðasta blaði að kvarta yfir þessari sömu lítilsvirðingu, og það réttilega, þar sem hann bendir á, að ljóðabækurnar 4—5, sem gefnar hafi verið út hér vestra og sendar heim til umgetningar, en þeirra svo aldrei verið getið."

Vér höfum aldrei nefnt orðið lítilsvirðing í þessu sambandi. Oss hefir auk heldur aldrei dottið það í hug. Höfum aldrei fengið ástæðu til þess. Í áminnstri ritstjórnargrein Heimskringlu segir svo:

"Vér erum þess og fullvissir, að þetta afskiftaleysi er þó ekki sprottið af nokkrum kala til vor hér vestra. Það orsakast af hugsunarleysi. Menn eru alment ekki farnir að gera sér grein fyrir því, hversu mikils virði það er fyrir Ísland, að færa grindur þjóðerniskvíanna út fyrir landhelgina, að svo miklu leyti sem hægt er."

Þetta hyggjum vér nú, sem þá, aðalástæðuna fyrir þögninni heima. Þó má geta þess, að dottið hefir oss í hug, að fyrir kynnu og að liggja "business" ástæður runnar máske af amerískum rótum, og sæmilega augljósar hverjum bókaútgefanda — mögulegar að minsta kosti.

Oss hefir aldrei dottið í hug eitt augnablik, að um lítilsvirðingu í garð Vestur-Íslendinga væri að ræða. Þau tuttugu ár, sem vér höfum lifað, eftir að komast nokkurnveginn til vits og ára, vitum vér ekki til, að slík hugsun í garð Vestur-Íslendinga hafi verið látin í ljósi heimanað, og vér efumst stórlega um, að hún hafi nokkurntíma verið hugsuð.

Vér höfum aldrei orðið varir við annað en hlýhug heimanað hingað, hjá þeim mönnum, er nokkuð hafa um þau málefni hugsað. Að þeir menn, sem það gera, eru tiltölulega sára fáir þar heima, að því er virðist, er ómótmælanlegt. Ritstjórnargreinin í Heimskringlu bar að skoða sem eggjan og hvöt til manna heima, um að vakna til nýtilegra dáða í þessu málefni, en ekki sem kvörtun yfir auðsýndri lítilsvirðingu.

Þó ósöngnæmir menn, er einhverra hluta vegna fara á hljómleika, og hlusta á undursamlegan fiðluleikara ekki klappi honum lof í lófa, þá er það engin sönnun þess, að þeir hafi lítilsvirðingu á honum. Það er eingöngis vegna þess að eftirtekt þeirra ekki hefir vaknað.

Og að voru áliti er aðalmeinið þetta: Eftirtekt manna heima, á því, að mögulegt sé að nema nýtt land að ýmsu leyti — þó ekki sé það tekið alt of bókstaflega — með aðstoð Vestur-Íslendinga, er ekki vöknuð ennþá alment. Hjá ýmsum beztu mönnum heima er hún þó ýmist vöknuð, eða er að rumskast. — En það eitt er áreiðanlegt: Meðan að sá sorglega fávizkulegi kaldranahugsunarháttur, til Íslands, sem vér því miður svo oft höfum rekið oss á hér vestra, þann stutta tíma, sem vér höfum dval-

o her, og sem sá dagsljósið á prenti í "Lögbergi", í grein þeirri er "Þrándur í Götu" tók til athugunar í síðustu Heimskringlu, fær leyfi til þess að reka upp höfuðið í öðru aðal-málgagni Vestur-Íslendinga, þá er af hálfu vor Vestanmanna verið að vega með klámhöggum að samúðar- og samvinnuhugsjóninni milli vor og Íslands, þeirri fögru hugsjón er oss báðum mætti að ómetanlegu gagni koma.

Og gæti til þess komið, að verulegur kali eða lítilsvirðing á oss Vestur-Íslendingum vaknaði heima, þá er það alveg áreiðanlega eingöngu að kenna þvílíkri framkomu sjálfra vor, annaðhvort í ræðu eða riti.

Hugo Stinnes.

Frá Berlín er símað 11. apríl, lát Hugo Stinnes, sem líklega var mestur auðkýfingur og iðnrekandi veraldarinnar. Stinnes vakti fyrst almenna eftirtekt á sér, á síðustu stríðsárunum og sérstaklega um og eftir þann tíma, að friðarsamningarnir fóru fram, fyrir óbilgirni sína, er hann kom fram fyrir hönd lands síns, að semja við Frakka, styrkleik sinn og stolt, er stappaði oftar en einu sinni nærri fullri ókurteisi. — Dómar manna um hann heima fyrir, sem erlendis, voru ákaflega mismunandi. Fjöldi Þjóðverja leit upp til hans sem þess styrka manns er ætti að leysa landið úr þeim dróma, er það var drepið í af Frökkum, og jafnmikilli fjöldi þeirra höfðu ýmigust á honum, eða hötuðu hann, og kendu honum að mestu leyti um hörmungar landsins, sérstaklega þessi tvö síðustu ár, um lággengi marksins sökum peningaflutnings úr landinu. Á starf hans er nú sem stendur vafalaust engann réttmætann dóm hægt að leggja. Það eina, sem menn vita með vissu, er það, að hann var reglulegur Napóleon í fjármálum, og að hann tefldi stöðugt djarft tafl um völdin í Þýzkalandi, hvernig sem hann hefir ætlað sér að nota þau, og hvert sem hann hefir stefnt. Til merkis um fjármálaríki hans nægir að geta þess, að hann rak og átti meira en 1300 iðnaðarfélög. Kauphöllin í Berlín stóð á öndinni, meðan hann lá banaleguna, og verðbréf lækkuðu, eða flughækkuðu, eftir því, hvernig útlitið var á heilsufari hans. Öll verðbréf féllu afskaplega daginn sem lát hans var auglýst og Þýzkaland riðar ennþá á beinunum út af fráfalli hans.

Bæjarráðsmenska.

Félag skattskyldra borgara hér í Winnipeg, hefir tekið að sér að berjast fyrir umbótum á bæjarstjórninni. Vilja þeir koma á "bæjarráðsmensku", er svo hefir verið nefnd og altaf er að fara í vöxt í Bandaríkjunum og víðar og þykir gefast ágætlega. En fyrirkomulagið er í stuttu máli þetta:

Bæjarstjórnin er löggefandi, en framkvæmdarvald verður falið ráðsmanni bæjarins, og ræður hann menn á skrifstofur og til ýmissra starfa í þjónustu bæjarins.

Bæjarstjórnin skipar þenna mann, og verður hann að svara henni til verka sinna, en hún getur haldið honum um óákveðinn tíma í embætti, eftir því hve duglega hann stendur í stöðu sinni.

Bæjarstjórnin ræður og pólitík bæjarins í öllu tilliti, en hefir ekkert með framkvæmdir á nokkru að gera; enginn meðlimur bæjarstjórnar má takast bæjarráðsmenskuna á hendur.

Þetta fyrirkomulag er nákvæmlega það sama og tíðkast hjá þeim verzlunarfyrirtækjum er bezt ganga. —

Hér í Winnipeg eru nú 27 eða 28 bæjarskrifstofur. Má svo heita, að sérstök skrifstofa sé sett á fót fyrir hvert smáfyrirtæki, er bærinn ræðst í. Hefir þetta sem nærri má geta, hina óskaplegustu skriffinsku í för með sér. Hvað lítið sem gera þarf, eru málin flækt á milli þessara ýmsu deilda og vísar þar einn Heródesinn frá sér til hins annars Pílatusar.

Borgin Cleveland í Ohio hefir 800,000 íbúa, en hefir aðeins 6 skrifstofudeildir. Winnipeg hefir úm 28, en íbúatalan er aðeins 200,000.

Til dæmis má og taka Kaupmannahöfn, er hefir nokkuð líkt fyrirkomulag. Þar er einn yfirborgarstjóri, og eru undir hann skipaðir 6 borgarstjórar, og veitir hver þeirra forstöðu einni skrifstofudeild. Sá er munur á að vísu, að þessir menn eru kosnir af almenningi, en ekki bæjarstjórn, en hver þeirra verður að vera sérfræðingur í þeim greinum er hann á að fjalla um, að svo miklu leyti sem unt er. T. d. er vatnsveita, vegagérð, ræsagerð og ljósa, alt undir umsjón eins manns, er verður að hafa fult verkfræðispróf. Má nærri geta, að þetta fyrirkomulag er skattgjaldendum haganlegra en að hafa alveg sérstaka skrifstofudeild fyrir hverja af þessum greinum, og fyrir þeim mann eða menn, er oft hafa litla sérþekkingu á þeim málum er þeir fjalla um.

Æruvörður Íslendinga.

Margur var að spá því á dögunum, að ritstj. "Lögb." myndi vera um það bil að þagna, með ritstjórnargreinunum tveimur og löngu í "Lögb.", 26. marz síðastl. — þeirri til vor og ritdóminum um "Tímarit Þjóðræknisfélagsins. Fanst þeim, sem þetta myndi vera hans svanasöngur í "Æruvörn" hans fyrir Íslendingum hér vestra. Sekdi hann þar fram sinn síðasta pening eða réttara sagt tók þar á allri sinni rökfimi, reikningslist og bókmentaviti, og auk þess eftir því sem sumir vildu álíta ýmsu góðu og gagnlegu að láni teknu. Það var því sízt að furða, þó margir ímynduðu sér þetta, er athugað var efni beggja greinanna.

Í greininni til vor kendi margra grasa. Hamast ritstj. að Gröndal látnum og þykist með því vera að reka ávirðinga vorra á honum, því Gröndal er eini maðurinn er ritstj. hefir getað nafnfært í þessari deilu. Sparar hann sízt gífuryrðin, því trygging þykir honum fyrir því, að Gröndal muni ekki svara.

Þá ræðst hann á Sambandssöfnuð og hið Sameinaða Kirkjufélag, en eigi í þeim tilgangi, eftir því, sem hann segir oss, að reyna til að sverta málstað þeirra, eða gera hvorttveggja tortryggilegt í augum almennings, heldur til þess að vekja athygli manna á hvorutveggja. Það að hann lætur búa til mynd í fyrra sumar af bankaávísan er féhirðir safnaðarins gaf út, var heldur ekki gert til þess að með henni ætlaði hann að vekja grundsemd manna á forstöðunefnd safnaðarins — langt frá — heldur til þess að eignast myndina, er hann yrði að láta af hendi ávísanina við bankann. Má næstum því lesa það á milli línanna, að hann sé að koma sér upp myndasafni, og horfi þá ekki í aurana er, svo stendur á, að kosta til myndatöku, fremur en aðrir listamenn.

Ritgerð Dr. Ágústs H. Bjarnasonar viðurkennir ritstj. að eigi muni hafa verið samin í þeim tilgangi að móðga Vestur-Ísl. Honum þykir því réttast og sjálfsagðast, að gera hana að umtalsefni og færa ýms orð til gagnstæðrar merkingar. Má þá og síður sjá, í hvaða skyni að deilan er hafin. En til þess að geta þetta — til þess að geta svarað Dr. Ágúst H. Bjarnasyni og verndað Ísl. fyrir árásum hans, neyðist ritstj. til að safna sér upplýsinga um fjárhag Sambandssafnaðar, níu mánuðum áður en ritgerð Dr. Bjarnasonar kemur á prent, og að líkindum nærri sex mánuðum áður en hún er rituð. Af stakri forspá og framsýni byrjar hann á þessu söfnunar verki í júlímánuði síðastl. meðan að Dr. Ágúst H Bjarnason er enn staddur vestur á Kyrrahafsströnd! Röm eru þau rök, og eitthvað hefir ritstj. dreymt illa.

En alt svo rökfim og sennileg sem þessi ritgerð til vor er, þá er hún þó sem ekkert á móti ritgerðinni um "Tímaritið". Þar eru fyrst settar upp sparihendurnar. Í þeirri grein gengur ritstjórinn fram fyrir lesandan í öllum tignarskrúða embættisins sem ritskýrandi og ritdómari Eigi fer hann geist, því þar þarf allrar athugunar með. Efni og höfundum skipar hann til hægri og vinstri, og virðir suma naumast viðtals er brotlegir hafa orðið Arnrúnu frá Felli vísar hann til vinstri. Hún hefir gert sig seka um það, að velja óhæfar sögupersónur og leiða þær fram fyrir ritstj. Einkum er það kona ein, er ritstjórinn grunar, að vera muni "siðferðislegur ræfill", og ann því engrar yfirbótar. Arnrún verður sek um það, að lýsa hugarstríði almúgastúlku einnrar, er afræður að lokum að taka manni er henni þykir ekki vænt um, en veit að er bezti drengur, og að ann henni hugástum, eftir að sá, er hún hafði kosið, hefir brugðist henni og kvongast. "Slíkir siðferðislegir ræflar eru naumast til, og þau dæmin sízt þess verð, að þeim sé haldið á lofti", segir ritstj. Þetta er hverju orði sannara. Þesskonar siðferðislegir ræflar, eins og til dæmis Guðrún Ósvífursdóttir og fleiri er fornsögurnar geta um, eru eigi til fyrirmyndar og ætti eigi að vera færðir fram í dagsljósið, og eigi sízt þegar "þeir eru naumast til". Guðrún tekur Bolla er hún fréttir að Kjartan ætli sér að festa ráð sitt í Noregi. Um þessa konu yrkja svo skáldin og hefja hana upp til skýjanna. Það, að Arnrún lýsir snildarlega vel hugarstríði og ráðaleysi hversdagssálar, hefir ekkert að segja, fyrst hún velur svona vonda persónu að söguefni. Þá eiga þeir Dr. Pálsson og Tómas Benjamínsson ekki upp á pallborðið og er þeim báðum hiklaust vísað til vinstri En stærsta og alvarlegasta glíman hefst yfir þýðingu séra Eyjólfs J. Melans á kvæðinu eftir Thomas Gray "Elegy written in a Country Church Yard". Í þeim dómi mun ritstj. komast einna lengst og fara fram úr flestum ef ekki öllum ritskýrendum, og verða eigi við aðra jafnað en sjálfan sig, á sviði ættfræðinnar og söguvísindanna, því þar hefir hann getið sér alveg sérstakan orðstír með skýringunum á ætt Oddaverja og Sæmundar prests hins fróða, í ritstjórnargreinunum í "Lögb." á síðastliðnu hausti. Hann sem sé finnur fjölda manns í kvæðinu — finnur **"sí-áframhaldandi mannlífskeðju"**! — er engir hafa fundið á undan honum, og ekki höfundurinn sjálfur. Það þrekvirki er meira en að vinna borgir. Hann lyftir upp tveimur smáorðum eins og hellum í gólfi og undir þeim liggur "mannlífskeðjan" — þessi feikna manngrúi er enginn veit hvernig þangað hefir komist. Þetta hafði engum fyr hugkvæmst, og ekki þýðaránum, og því engir orðið mannanna varir fyr, en ekki er ólíklegt að þeir hafi orðið lausninni fegnir, er búnir voru að bíða þarna síðan um 1750.

Ritstj. byrjar með því, að skýra hvflíkt feikna stórvirki þetta kvæði sé: "að það hafi haft áhrif á alla ljóðagerð í Evrópu, frá Danmörku til Ítalíu, frá Frakklandi til Rússlands". Þessara víðtæku áhrifa kvæðisins er víst hvergi annarsstaðar getið. En vafalaust finna þeir þetta, er gefið hafa sig nógu vel við víðtækum lestri á öllum þessum tungum. Fyrsta erindið álítur hann að hafi mistekist í þýðingunni, þýðarinn ekki náð hinni hugræna andagift skáldsins, að láta kýrnar baula. "Lowing" meinar baul í kúm", segir ritstj.", "winding slowly o'er the lea", — það er kýrnar ganga baulandi til stöðuls"! Þessa saknar hann úr kvæðinu. Athugunin er næm. Þessa myndi ekki allir sakna, og engir nema þeir, er næmasta tilfinningu hafa fyrir því sem fagurt er og skáldlegt.

Á tuttugasta og áttunda erindinu verður uppgötvanin mikla um "mannlífskeðjunni", undir orðunum, **"another came"**. Skýrir ritstj. þetta svo:

"Í tuttugasta og áttunda erindinu kemur fram meiningarvilla (hjá þýðaranum). Það hljóðar svo hjá Gray:

'One morn I missed him on the customed hill
Along the heath and near his fav'rite tree
Another came, nor yet beside the rill
Nor up the lawn nor at the wood was he'.

Ísl. þýðingin er þannig:

'Og daginn einn að sínum vana sið
Eg sá hann ekki beykitrénu hjá.
Annar svo hvarf, og litla lækinn við
Um lund og grundir engin meir hann sá'.

Gray segir ekki aðeins, að maður-

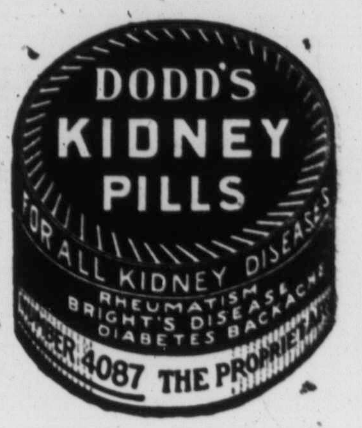

Dodd's nýrnapillur eru bezta nýrnameðalið. Lækna og gigt, bakverk, hjartabilun, þvagteppu, og önnur veikindi, sem stafa frá nýrunum. — Dodd's Kidney Pills kosta 50c askjan eða 6 öskjur fyrir $2.50, og fást hjá öllum lyfsölum eða frá The Dodd's Medicine Co., Ltd., Toronto, Ont.